

**PEDAGOGLARDA O‘Z-O‘ZINI BOSHQARISH VA TA’LIM
SIFATINI OSHIRISH MUAMMOLARI**

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

*Pedagogika va psixologiya kafedrası dotsenti **Sh.K.Maxmudov***

Aniq va tabiy fanlar fakulteti

Matematika yo‘nalishi

2-bosqich 3M-2024- guruh talabasi

Ajiboev Abdurashid, Hamroboev Shukur

Email: aliboevabdurashid81@gmail.com

Telefon raqami: +998509980086

Annotatsiya: *Ushbu maqolada pedagoglarda o‘z-o‘zini boshqarish kompetensiyasining mazmuni, uning ta’lim jarayonidagi ahamiyati, professional rivojlanish jarayoniga ta’siri va ta’lim sifatini oshirishdagi o‘rni tahlil qilinadi. Zamonaviy pedagogik jarayonda o‘qituvchidan mustaqil rejalashtirish, refleksiya, vaqtni boshqarish, motivatsiyani boshqarish, emosional barqarorlik kabi ko‘nikmalar talab etiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, o‘z-o‘zini boshqarish darajasi yuqori bo‘lgan pedagoglarda dars sifati, o‘quvchilarning faolligi va ta’lim natijalari sezilarli darajada yuqori bo‘ladi. Maqolada o‘z-o‘zini boshqarishning rivojlanishiga to‘sqinlik qiluvchi muammolar hamda ularni bartaraf etish mexanizmlari ilmiy asosda yoritiladi.*

Kalit so‘zlar: *o‘z-o‘zini boshqarish, pedagog, refleksiya, vaqtni boshqarish, motivatsiya, profesional rivojlanish, ta’lim sifati.*

Аннотация: *В данной статье анализируются содержание компетенции самоуправления у педагогов, её значение в образовательном процессе, влияние на профессиональное развитие и роль в повышении качества образования. В современном педагогическом процессе от учителя требуются навыки самостоятельного планирования, рефлексии, управления временем, мотивацией и эмоциональной устойчивостью. Результаты*

исследования показывают, что педагоги с высоким уровнем самоуправления демонстрируют более высокое качество уроков, активность учащихся и улучшенные образовательные результаты. В статье также научно обоснованно раскрываются проблемы, препятствующие развитию самоуправления, и механизмы их устранения.

Ключевые слова: самоуправление, педагог, рефлексия, управление временем, мотивация, профессиональное развитие, качество образования.

Abstract: *This article analyzes the essence of teachers' self-management competence, its significance in the educational process, its impact on professional development, and its role in improving the quality of education. In modern pedagogical practice, teachers are expected to possess skills such as independent planning, reflection, time management, motivation control, and emotional stability. Research findings indicate that teachers with a high level of self-management demonstrate higher lesson quality, greater student engagement, and improved academic outcomes. The article also scientifically examines the challenges hindering the development of self-management and proposes mechanisms for overcoming them.*

Keywords: *self-management, teacher, reflection, time management, motivation, professional development, quality of education.*

Kirish

Zamonaviy ta'lim tizimida o'qituvchining kasbiy kompetensiyasi faqat bilim va ko'nikmalar bilan cheklanmaydi. XXI asr pedagogi — bu o'z faoliyatini mustaqil boshqara oladigan, o'z kasbiy o'sishini rejalashtira oladigan, emosional barqarorlikka ega, vaqt va resurslarni samarali taqsimlay oladigan shaxsdir.

O'z-o'zini boshqarish kompetensiyasi o'qituvchi faoliyatida eng zarur psixologik-pedagogik mexanizmlardan biri bo'lib, ta'lim sifatining asosiy omillaridan hisoblanadi. So'nggi yillarda o'z-o'zini boshqarish bo'yicha o'tkazilgan ilmiy tadqiqotlar (Zimmerman, Vygotskiy, Bandura) pedagogik faoliyatda o'qituvchining o'zini anglash, maqsad qo'yish, refleksiya olib borish, stressni boshqarish kabi ko'rsatkichlari o'quvchilar natijalariga bevosita ta'sir ko'rsatishini

tasdiqlagan. Ammo O'zbekiston ta'lim tizimida ushbu jarayonni yo'lga qo'yishda bir qator muammolar mavjud.

Pedagoglarda o'z-o'zini boshqarish kompetensiyasi zamonaviy ta'lim jarayonining eng muhim tarkibiy qismidir. Bu kompetensiya o'qituvchining o'z kasbiy faoliyatini ongli ravishda rejalashtirishi, nazorat qilishi, o'z faoliyatiga tanqidiy yondashishi, emosional barqarorlikni saqlagan holda ta'lim jarayonini samarali boshqarishi bilan bog'liq jarayondir.

Ta'lim sifatini oshirishda o'qituvchining metodik, psixologik va tashkiliy jihatdan puxta tayyorgarligi bilan bir qatorda, o'z-o'zini boshqarish darajasi ham muhim omil sifatida qaraladi. Bugungi kunda O'zbekiston ta'lim tizimida o'qituvchilardan bir qator zamonaviy ko'nikmalar talab qilinadi. Jumladan, mustaqil rejalashtirish, vaqtni boshqarish, dars natijalarini tahlil qilish, o'z ustida muntazam ishlash, dars jarayonida yuzaga keladigan muammolarni konstruktiv hal eta olish, o'quvchilar bilan samarali muloqot o'rnatish kabi malakalar pedagogning professional muvaffaqiyatini belgilaydi.

O'z-o'zini boshqarish kompetensiyasiga ega bo'lgan o'qituvchi o'z faoliyatidagi kuchli va zaif tomonlarni aniqlaydi, o'ziga real maqsadlar qo'yadi, ularni amalga oshirish strategiyasini ishlab chiqadi hamda natijalarni muntazam tahlil qilib boradi. Bu esa ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'z-o'zini boshqarish darajasi yuqori bo'lgan pedagoglar dars jarayonini aniq va samarali tashkil qila oladi, interfaol metodlar, innovatsion texnologiyalar va AKTdan oqilona foydalanadi, o'quvchilarda mustaqil fikrlash, mantiqiy tahlil, ijodiy yondashuv kabi ko'nikmalarni shakllantirishda ijobiy natijalarga erishadi. Ular o'z vaqtini to'g'ri taqsimlaganligi sababli ortiqcha stress, charchoq va emotsional zo'riqishdan holi bo'ladi. Bunday o'qituvchilarning darslari odatda rejalashtirilgan, izchil va natijaga yo'naltirilgan bo'ladi.

O'quvchilarning bilim ko'rsatkichlari, darsdagi faolliklari, motivatsiyasi ham yuqori bo'lishi kuzatiladi. Shu bilan birga, amaliyotda pedagoglarda o'z-o'zini boshqarishni rivojlantirishga to'sqinlik qiluvchi bir qator muammolar mavjud. Eng

avvalo, ortiqcha ish yuklamasi, rasmiy hisobotlar va darsdan tashqari topshiriqlarning ko'pligi o'qituvchilarning vaqtini chegaralaydi. Vaqt tanqisligi refleksiya, o'z ustida ishlash va darsni tahlil qilish jarayonlarini cheklaydi. Ikkinchidan, emosional charchoq, stress, psixologik bosim pedagogik faoliyat sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Uchinchi muammo — o'z-o'zini boshqarish bo'yicha metodik yordamning yetishmasligi. Malaka oshirish tizimida ushbu kompetensiyani shakllantirishga qaratilgan treninglar, amaliy mashg'ulotlar yetarli emas. To'rtinchidan, maktab va oliygohlarning ko'pchiligida pedagoglarni qo'llab-quvvatlash, tajriba almashish, mentorlik tizimlari yetarlicha rivojlanmagan. Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun pedagoglarda o'z-o'zini boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirish bo'yicha kompleks yondashuv zarur.

Avvalo, o'qituvchilar uchun vaqtni boshqarish, stressni kamaytirish, motivatsiyani oshirish, refleksiya metodlarini o'rgatuvchi maxsus treninglar tashkil etilishi lozim. Darsdan so'ng muntazam refleksiya olib borish, "o'z-o'zini nazorat daftari" yuritish, dars sifati monitoringi va o'z natijalarini baholash tizimlarini joriy etish samarali hisoblanadi. Shuningdek, mentorlik institutini kuchaytirish orqali yosh o'qituvchilarga tajribali pedagoglar tomonidan amaliy yordam ko'rsatish, innovatsion metodlar bo'yicha malaka oshirishni tizimlashtirish ham muhim. Shu bilan birga, pedagoglarning raqamli savodxonligini oshirish, elektron resurslardan samarali foydalanish, dars jarayonini optimallashtiruvchi AKT vositalarini qo'llash ham o'z-o'zini boshqarishning muhim qismidir. Bu nafaqat vaqtni tejaydi, balki ta'lim sifatini oshiradi, darslarni zamonaviy va interfaol shaklga keltiradi. Umuman olganda, pedagoglarda o'z-o'zini boshqarish kompetensiyasi — ta'lim tizimining barqaror rivojlanishi, o'qituvchilar natijalarining oshishi, o'qituvchilarning professional yetukligi va ta'lim sifatining kafolati hisoblanadi. Ushbu kompetensiyani rivojlantirish bo'yicha tizimli ishlar amalga oshirilsa, pedagogik jarayon samaradorligi sezilarli darajada oshadi.

Xulosa

Shu bilan birga, pedagoglarda o'z-o'zini boshqarishning rivojlanishiga to'sqinlik qilayotgan bir qator omillar – ortiqcha ish yuklamasi, stress, psixologik

bosim, metodik yordamning yetishmasligi va vaqt tanqisligi – ta’lim sifatiga salbiy ta’sir ko’rsatmoqda. Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun tizimli yondashuv zarur bo’lib, pedagoglar uchun maxsus treninglar, mentorlik tizimi, refleksiya madaniyatini rivojlantirish, vaqtni boshqarish strategiyalarini o’rgatish kabi mexanizmlar samarali natija beradi. Yakuniy xulosa sifatida aytish mumkinki, pedagoglarning o’z-o’zini boshqarish kompetensiyasini rivojlantirish ta’lim jarayonining sifatli tashkil etilishi, o’quvchilar muvaffaqiyatining oshishi va ta’lim tizimining innovatsion rivojlanishiga xizmat qiladi. Bu kompetensiyaning chuqur shakllanishi o’qituvchining professional yetukligini ta’minlab, ta’lim sifatining barqaror oshishiga zamin yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdullayeva, Q. Pedagogik mahorat va o’z-o’zini boshqarish kompetensiyasi. – Toshkent: O’qituvchi, 2021.
2. Yo’ldoshev, J. & Hasanboeva, O. Pedagogik texnologiya asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.
3. Hoshimov, R. O’qituvchining kasbiy rivojlanishi va reflektiv faoliyati. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2020.
4. Махмудов, Ш. К. (2021). Профессионализм и формирование педагогических способности. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 1(5), 45-50.
5. Kamolovich Makhmudov Shokir. “Practical forms, methods and tools of spiritual and legal education technologies suitable for citizens in the process of socialization of students.” *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal* 10.7 (2022): 55-61.
6. Махмудов, Ш. К., & Мусаева, У. М. (2014). Правовое образование и воспитание в современном социально-культурном развитии общества узбекистана. *The Way of Science*, 50.